

SİBER-TEKNOLOJİK DEVRİMCİ VE DÖNÜŞTÜRÜCÜ BİR HAREKET: TRANSHÜMANİZM

ÜTOPİK VE TEKNOLOJİK BİR HAREKET OLARAK TRANSHÜMANİZMİN NELİĞİ

Bilimci ve evrimci bir sürecin bir unsuru olan *transhümanizm* kelimesi ilk olarak evrimci teorinin temsilcilerinden olan Huxley tarafından kullanılmıştır. Ona göre bir inanç olarak transhümanizm; bir yandan insan kalma diğer taraftan insan doğasını yeni imkânların gerçekleştirilmesiyle insanı aşma sürecidir (Hauskeller, 2016: 11). Transhümanizmin yeni sorumluluğunun ve inancın ifadesi, “insanın insan kalması”dır. Fakat doğasını ve yeni olanakları gerçekleştirerek “kendini aşan” insanın, insan olarak kaldığı iddiası transhümanizmin Huxleyci görünümüdür (Goffi, 2017: 5). İnsanın dönüşümüne rağmen insanın hâlâ insan kaldığı iddiası paradokstur.

Aristoteles’in Theseus’un gemisi paradoksu yani “Tüm parçalarını değiştirdikten sonra geriye kalan aynı gemi midir?” sorusu transhümanizmin özüdür. Derin biyolojik, tıbbi ve etik sonuçları olan bu süreçte dairesel olarak organizmaların yerini biyolojik maddelerin tümü alır. Kurumsal yapılar yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir (Haughey, 2013: 43). Bu dönüşüm sürecinin bir yerinde kuşkusuz insan olmayı bırakmak zorunda kalınması transhümanistlerin nihayetinde akıllarında bulundurdıkları şeydir. Yeni bir hayat biçimi yaratan transhümanizm sadece hümanizmi aşmakla kalmaz, aynı zamanda insanı da aşar (Mul, 2010: 249).

Transhümanizmin en büyük açmazlarından biri, insanın hem insan kalmaya çalışması hem de gelişimini ve ilerlemesini artırma çabasıdır. Hem kendi doğasında hem yaşadığı *habitus* üzerinde ilerlemeye bağlı değişikliği amaçlayan transhümanizme göre sağlık ve

mutluluğu kovalamakta yanlış olan bir şey yoktur. Nihayeti post-hüman olan transhümanizmde ömrü uzatmak ve zekâyı geliştirmek de insan kabilesinin sınırlandırılması değil, bilakis geliştirilmesidir. Bu açıdan onların gündemi hastalığı yok etmek, fiziksel kapasiteyi, zekâyı, duygusal durumu geliştirmek ve bununla birlikte herkes için daha mutlu toplum yaratmak ve nihai olarak yaşlanmayı yok etmektir (Mossman, 2005: 248). 1970 ve 80'ler arasında hayatın uzaması, bedeninin dondurulması, uzayda kolonileşme, bilimkurgu ve geleceği söylemler yaygınlaşmıştır (Bostrom, 2003a: 41).

Rönesans ve Aydınlanma'dan sonra üçüncü safha diyebileceğimiz transhümanizm de selefleri gibi bireyin gelişimini ve toplumsal hayatı iyileştirme sağlama amacındadır. Bu konuda transhümanizmin, Rönesans ve Aydınlanma'dan daha talihli olması söz konusudur. Çünkü bilimsel, teknolojik ve iktisadi imkânlar açısından birey ve toplumun gelişeceğine, hayatın daha müreffeh olacağına dair düşünceleri vardır. Lilley, transhümanistlerin, modern toplumu, ekonomiyi, bilimi ve teknolojiyi bireysel ve toplumsal gelişim için olumluluklarını, toplumsal hayatın yalnızca topluluğun olgunlaşması ve potansiyelinin tamamını gerçekleştirmesiyle gelişeceğini takdir ettiklerini söyler. Simon Young, ilerleme amacı taşıyan bu duruma "yeni Aydınlanma" diye atıfta bulunur (Lilley, 2013: 6). İnsanın gelişimi (*enhancement human*), transhümanist düşünce için önemli bir kavramdır ve böyle bir hedefe ulaşmanın anahtarları bilim ve teknolojidir. Transhümanistler, iyileştirici tıptan nanoteknolojiye, yaşam süresinin uzatılması, zihin yüklemesi ve bedeninin dondurulması gibi yeniliklerle ilerleme sürecine katkıda bulunacaklardır. Bu açıdan transhümanizm; akılcılık, ilerleme ve iyimserlik bakımından köklerini aydınlanmada bulan ultra-hümanizm olarak tanımlanabilir (Ferrando, 2013: 27).

Bilimci ve psikoanalitik içerik taşıyan transhümanizmde insanın inşa edici akli melekesi ve inşa ediciliğini sağlayan en önemli niteliklerinden biri olan arzu, önemli bir yere sahiptir. Akla ve arzuya vermiş olduğu önemden dolayı transhümanizm entelektüel ve kültürel hareket olma özelliğine sahiptir. Bilim vasıtasıyla akılı do-

ğada işlevsel hâle getiren transhümanizm, Heisenbergci ve Freudcu yani ihtimaliyetçi ve arzuya dayalı bir dünya tasavvurunu da olumlar. Bu olasılığın ve arzunun dünyasında yaşlılığı yok etme, hastalığı ortadan kaldırma, ömrü uzatma, insanın entelektüel, fiziksel ve psikolojik kabiliyetlerini artırma arzusu ve ihtimali teknolojinin varlığıyla yakından ilişkilidir.

Transhümanizmin öncülerinden biri olan Huxley, transhümanizmin erken evreyle mukayese edildiğinde gelecek hakkında bir düşünme tarzı olarak gelişmemizin sonunu temsil etmediğini iddia eder. O, bu tanımla transhümanist olmanın yeni biyoteknolojiler tarafından artırılmış teknolojilerin yakınsamasının kullanımıyla yalnızca fiziksel olarak değil; temel olarak insan durumunun arzu edilebilir ve mümkün gelişimini onaylayan görünümünü paylaşır (Hayles, 1999: 35). Transhümanizmin teknoloji vasıtasıyla fiziksel sınırları aşmanın üç ana ilkesi var. Sonsuza dek yaşam; doğmamış çocuklardaki hastalığı önlemek için kötü genleri yok etme teknolojiyi, ilaçlar ve genetik manipülasyonlarla sağlıklı olmak ve teknolojiyle biyolojinin sınırları aşıldığında üstün zekâlı olmakla mümkün olacaktır. Biyolojik sınırları aşmayı sağlayan teknolojik ilerlemelerle gelişmiş insana ve ölümsüzlüğe dönüşümün ötesine adımlayan transhümanistler, daha iyi insanlar yaparak dünyayı daha iyi bir mekân hâline getirmeyi hedeflerler (Mirenayat, 2017: 79).

Tamamen teknolojik iyimserlik olmayan ve seküler düşünce köklerine sahip transhümanizm, eğitim ve kültürel bakımdan insanı geliştiren geleneksel araçlara başvurmadan daha çok tıp ve teknoloji uygulamasına başvurarak insanın temel biyolojik sınırların üstesinden gelme amacındadır (Bostrom, 2005b: 4). Bostrom'a göre pragmatizme eğilimli transhümanizm, sadece şikâyet etmektense zorluklara karşın yapıcı ve problem çözücü bir yaklaşım belirleyerek tecrübi sonuçlar verir. Bir şeyi inşa etmeyi başlatmaya yönelik öncelikli kullandığı yöntemleri verir. Yeni amaçları olan ve potansiyel tehlike içeren sulara girdikçe cesur olmalıdırlar. Nitekim cesaret olmasaydı, Amerika keşfedilemezdi (Sorgner, 2009: 34). İnsan hayatını kolaylaştırma amacıyla olan transhümanizm; bir akım ol-